

i »Verein Frauenwohl«. Vi andre Congress-besøgende behøver ikke Bladenes Udtalelser om Rosika Schimmer. Vi har seet og hørt den Løftning det giver, naar hun bestiger Talertribunen. Altid siger hun noget værdifuldt, man maa erindre. Hendes ildfulde Temperament maa henrive og overbevise Tilhørerne. Vi kan saaledes vente en stor Vaagenhed for alle brændende Spørgsmaal i en Kreds, hvor hun har været Midtpunktet.

Ungarn. (*)

Ungarn er et Kongerige, et selvstændigt, konstitutionelt Kongerige, med over 20 Millioner Indvaanere. Det er i Udstrækning større end Østerrig, større end baade Storbritannien og Italien. Det ligger ved Europas Hjerter, og har de bedste Forbindelsesruter baade tillands og tilvands i alle Retninger. Dog er det Vesteuropæerne saa fjernt som laa det bagved Mesopotamien. Dette Land fortjener hele den dannede Verdens Sympathie og Interesse, fordi det gennem Aarhundreder har tjent som Bolværk for den vestlige Kultur mod alle Invasioner, som kom fra Østen.

Ungarn har i Aarhundreder kæmpet for at beskytte denne Vestens Kultur. I Aaret 1455, da Belgrad var Landets Grændsefæstning, kæmpede Ungarerne under *Johann Hunyady's* Førerskab mod *Mohammed d. Anden's* gigantiske Hær. Det lykkedes ham at ødelægge og fordrive den, til Minde om hvilket, Pave *Calixtus d. 7de* befalede, at i alle Lande i Verden skulde Kirkeklokkerne ringe Kl. 12 Middag til evige Tider som Minde om denne Magyarernes Heltesejr.

Hvem der har hørt om Ungarn som Tyrkernes Besejrer maa ikke tænke paa den nævnte magyariske Heltegering som Klokke-ringningen skal paaminde os om! Ungarn er et selvstændigt autonomt Kongerige, som ikke har tilhørt Østerrig, men som, da Østerrigs Hersker blev kaldet til at sidde paa Ungarns Kongethrone, og maatte lade sig krone dertil efter Landets Lov og Ret, blev Landets retmæssige Hersker. Kun den, hvis Pande berøres af den hellige Stephans Krone, kun han er Landets retmæssige apostoliske Konge. Denne Krone er Magyarernes hellige Reliquie. Den er Symbol paa deres Uafhængighed som Stat. Den øverste Del af den nuværende Krone er den samme som den Pave *Sylvester den 2den* sendte Magyarernes Hersker i Aaret 1001; han æres som Landets Skytspatron endnu den Dag idag under Navn af *Stephan den Hellige*.

Allerede i det 9de Aarhundrede traadte de 7 Stammefyrster sammen for at vælge en eneste Fører. Dette Forbund beseglede de med deres Blod. Allerede da — i det 9de Aarhundrede lagde de Grunden til deres kon-

stitutionelle Forfatning. »Hvad alle i Fællesskab har erhvervet, bliver en fælles Besiddelse!« hedder det i »Blodforbundet« og denne konstitutionelle Ret vil Ungarerne forsvare til deres sidste Bloddraabe. Arpadernes Stamme var tilsikret Kronen, saa længe der levede en Ætling deraf.

Ungarn antager Christendommen, og dens Autoritet anerkendes i Vesten. Bæreren af Stephans Kongekrone, Ladislaus den Hellige, bliver valgt til Fører for Korstoget til det Hellige Land; men Døden ramte pludselig den unge Konge, inden han kunde stille sig i Spidsen for Korsdragerne.

I Aaret 1222, 7 Aar efter at England havde fastslaaet sin Forfatning gennem sit *Magna Charta* opstod en lignende Overenskomst i Ungarn i Tilslutning af de 7 Føreres Blodforbund, som stillede Folkets Ret i Sikkerhed, og Ungarn traadte derved i Forgrunden mellem Europas konstitutionelle Stater.

Ikke mange Aartiender efter denne Tildragelse kom der en Tartar Invasion hærgende over Landet. Men videre mod Vest kunde de ikke trænge frem. Og da de vendte tilbage til det Østen, de kom fra, lykkedes det Kong Bele d. 4de med overmenneskelig Kraft at samle det hærgede Fædreland. Dette skaffede ham Navn som Ungarns anden Grundlægger. Hans Sonneson Andreas d. III blev den sidste mandlige Ætling af Arpadernes Hus, som uddøde med ham i 1301. Nationen havde nu Ret til et frit Valg, men vi ser den vende sig mod den arpadske Slægts Spindeside, og vi ser hermed hvorledes Ærbødigheden for Kvinden havde slaaet dyb Rod i Folkebevidstheden. Gennem Slægtskab paa Spindesiden kom Anjou'erne paa Ungarns Trone, og med dem kom Italiens Kultur ind i Landet. Under Karl Robert og endnu mere under dennes Søn Ludwig, der fik Tilnavnet *den Store*, ser vi Vestens Kultur forenet med ungarsk Tankesæt, og i den anden Halvdel af det 14. Aarhundrede udvikler Landet sig sejrerrigt. Landets territoriale Udvidelse naaede snart sit højeste Maal. 3 Have beskyllede dets Kyster. Polen valgte Ungarns Konge til Hersker, og Neapel kom i dets Besiddelse. Paa de store Fester vejede Ungarns Flag fra Markus Kirken, som Hylding fra de stolte Venezianere. Ludwig var Hersker samtidigt med Blomsten af den magyariske Riddertid. Turneringen og Ridderspil fejres ved Visegrads Hof. Han gennemførte tillige med Avicitats Loven, den saa vigtige Lov som bevirker at Datteren kan arve Søn—Ret, naar der ingen mandlig Descendent findes. Ogsaa hans Datter fik Søn—Ret. Som Dronning Maria, blev hun kronet med den hellige Stephanskronen. Saaledes ser vi alt i 1382 Herskermagten i Kvindehænder. Men Maria afgav snart sin Magt til sin Gemal. Sigmund af Luxemburg blev i Aaret 1387 kronet til Konge i Ungarn. Han havde saa stor en Anseelse, at han blev kaldet til Tysklands Kejserskrone. Da enedes for første Gang Ungarns Stephanskronen med den tysk—romerske Kejserskrone paa samme Hoved. Under den højt dannede Sigmund udviklede Ungarn sig i Kultur, dog begyndte under ham alt de første Tyrkerkampe, som druknede Landets Udvikling gennem Aarhundreder i Blod og Taarer. Endnu blev der paabudt Tyrkerne

en Standsning. Johann Hunyady, den fejrede Helt, bekæmpede Tyrkerne i 12 sejrerrige Slag og kun 2 Gange blev han besejret. I frit Valg besteg Hunyadys Søn, den unge Mathias, Tronen. Han var Hersker i 32 Aar. Med stor Krigslykke kæmpede Mathias i Vesten og holdt sit Indtog i Wien som Sejerherre. Kong Mathias's Regeringstid var den sejrerrigste for vor Land. Hans Folk gjorde ham i sin Livstid til deres Afgud og Legenden til lægger det efter hans Død de herlige Ord: »Kong Mathias er død, Retfærdigheden er forsvundet fra vort Land!« Hans Hof var et Hjem for Kunst og Videnskab, et Midtpunkt for Renaissancens højeste Blomstringstid. Den drog ind fra Italien og fandt et gæstfrit Hjem her i Ungarn. Lærde af europæisk Berømmelse: Galeotti, Bonfinius og andre dannede her en Kreds, og den geniale Konge tilbragte her nydelsessrige Timer. Han var en liden skabelig Befordrer af de skønne Kunster; herlige Bygninger opstod i denne Tid, saaledes den kunstneriske Gothik af Domkirken i Kassan. Den i al sin Pragt genopbyggede Mathiaskirke i Budapest giver os en Idé om, hvorledes Ungarn i denne Retning har udviklet sig. Et imponerende Bibliothek med 5000 Bind — et enormt Antal for den Tid — var Resultatet af Kongens Begejstring for Videnskaberne. Disse Bøger repræsenterede en eventyrlig Værdi. Bortslæbt af Tyrkerne er der næppe 100 Bind tilbage i Europa af de som »Corvina« benævnedes Bind. De er delvis i engelsk Besiddelse. Dog er der nogle faa i Budapests Museum. To Bøger blev for kort Tid siden tilbudt Budapest for en Million ungarske Kroner. Efter Mathias's Død i 1490 ser vi et brat Afbrud i den blomstrende Udvikling. Indre Kampe spalte Landet, som derved — ødelagt og kraftløst — underligger Tyrkernes hærgende Magt. En Hær paa 200,000 Mand med Heltesultanen Soliman i Spidsen drager ødelæggende gennem Landet. Han er fulgt af Mohács i August 1526. Det var blodige Aarhundreder, som beseglede Ungarns Skæbne. Det hedder i Folkemunde: »Siden Mohács Dage kan Ungarerne ikke glæde sig uden gennem Taarer«. Ogsaa den ungdommelige Konge fandt i disse Slag sin Død i Moradset ved Bækken Csele. En Del af Landet — især den østlige Del — samlede sig om Johann af Zapolya, den vestlige Del af Landet søgte sin Frelse ved at give sig i en stærkere Magts Haand og tilbød Descendenten af Huset Habsburg, Ferdinand, Kongeværdigheden. I Aaret 1527 blev han ved frit Valg kronet til Konge i Ungarn. Beskyttelse mod Tyrkerne kunde Habsburgerne stærke Haand ikke yde dem, men vel gjorde de bestandige Forsøg paa at ødelægge Landets Forfatning og gøre Ungarn til et østerrigsk Arveland. I de halvandet Hundrede Aar, som fulgte Mohács, Slag ser vi Heltemod og Offerglæde som et Fortvivlelsens Nødværge, der viser sig hos Folkene, som ikke vil gaa under. Hver Borg og hver Fæstning, hver Haandsbred Land maatte Tyrkerne erobre Fod for Fod og de dristige Forsvarere af Borge med deres dødsforagtende lille Helteskare blev snart Legendernes Helte. I denne Kamp var det at Kvinderne i Egers Fæstning viste deres Mod under Anførsel af Katica Dobó, Datter af den Befalhavende. Hun kom

*) Grevinde Iska Teleky og Fru Irma Szirmay har sendt os disse Oplysninger om Ungarn, som vi har ment at burde gengive i forkortet Form.